

Sygn. akt XIV C 1170/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2023 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny

z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Jacek Grudziński

Protokolant sekr. sąd. Agnieszka Oszcypała

po rozpoznaniu w dniu 13 czerwca 2023 roku w Pile

sprawy z powództwa **J. Ł. i K. Ł.**

przeciwko **M. S. i R. S. (1)**

o rozwiązanie dożywocia

1. Rozwiązuje umowę o dożywocie zawartą w formie aktu notarialnego przez J. Ł. i K. Ł. z M. S. i R. S. (1) w dniu 2 czerwca 2015 roku przed notariuszem P. W. w Kancelarii Notarialnej w W., Repertorium A numer (...);
2. Zasądza od pozwanego R. S. (1) na rzecz powodów 11.000 zł (jedenaście tysięcy złotych) tytułem opłaty od pozwu i 10.800 zł (dziesięć tysięcy osiemset złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego;
3. Nie obciąża pozwanego R. S. (1) kosztami procesu w pozostałej części;
4. Nie obciąża kosztami procesu pozwanej M. S. w całości.

Jacek Grudziński

Sygn. akt XIV C 1170/20

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 29 grudnia 2020 r. powodowie K. Ł. i J. Ł. wnieśli o rozwiązanie umowy o dożywocie zawartej pomiędzy powodami a pozwanymi M. S. i R. S. (1) w dniu 2 czerwca 2015 r. przed notariuszem P. W. (repetitorium A, numer (...)) oraz o zasądzenie od pozwanych na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przypisanych.

Pismem z dnia 19 kwietnia 2021 r. pozwana M. S. wyraziła zgodę na rozwiązanie umowy o dożywocie z dnia 2 czerwca 2015 r.

W odpowiedzi na pozew pozwany R. S. (1) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przypisanych.

Na rozprawie dnia 11 maja 2023 r. strony podtrzymały swoje dotychczasowe stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

M. S. jest córką K. Ł. i J. Ł.. W dniu 7 czerwca 2008 r. M. S. zawarła związek małżeński i z R. S. (1).

W dniu 2 czerwca 2015 r. powodowie K. Ł. i J. Ł. wraz ze swoją córką M. S. i zięciem R. S. (1) zawali przed notariuszem P. W. umowę o dożywocie, na mocy której przenieśli na rzecz pozwanych własność nieruchomości rolnej zabudowanej położonej w W., dla której Sąd Rejonowy w Złotowie, Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...).

Na mocy powyższej umowy pozwani zobowiązali się przyjąć powodów jako domowników, dostarczać im wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, zapewnić im odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie oraz sprawić powodom własnym kosztem pogrzeb odpowiadający zwyczajom miejscowym.

/ bezsporne: akt notarialny z dnia 2 czerwca 2015r., repetytorium A, numer (...) (k. 7-10)/

Po zawarciu umowy dożywocia pomiędzy stronami postępowania, nie doszło do żadnej zmiany dotychczasowych stosunków

Pozwani nadal mieszkali i pracowali w P., i to P. traktowali za swoje centrum życiowe. Pozwani w 2017 r. zakupili mieszkanie w P. na kredyt.

Pozwani odwiedzali powodów, ale nie pomagali w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, gdyż oboje pracowali na etacie i nie mieli na to czasu. Wizyty trwały około 2 godzin i miały charakter typowo towarzysko-rodzinny.

Państwo Ł. nadal samodzielnie prowadzili gospodarstwo rolne i wykonywali wszystkie prace związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Pozwana M. S. udzieliła powódce K. Ł. pełnomocnictwa do konta bankowego, na które wpływały dochody z prowadzenia gospodarstwa rolnego. Pozwany R. S. (1) nie miał dostępu do tego konta bankowego.

Natomiast powód J. Ł. otrzymywał od pozwanej pełnomocnictwo do prowadzenia spraw związanych z agencją restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa.

Sezonowo, przy zwiększonej ilości pracy (zbiór ziemniaków, żniwa) przy pracach gospodarskich pomagali powodom S. G., E. F. i K. F..

Relacje rodzinne pomiędzy stronami postępowania były poprawne do 2020 roku , kiedy to pozwani postanowili się rozstać.

Pozwana M. S. po rozstaniu z mężem w okresie od października 2020 roku do kwietnia 2022 roku mieszkała razem z powodami. W czasie zamieszkiwania u powodów pozwana nie zajmowała się pracami w gospodarstwie rolnym.

W maju 2022 roku pozwana zablokowała dostęp do konta bankowego, na którym znajdowały się pieniądze za sprzedaż bydła, sprzedaż zboża i dopłaty unijne - pozwana wycofała pełnomocnictwo bankowe udzielone powódce. Od tego czasu pozwana nie utrzymuje kontaktów z powodami.

Pozwany R. S. (1) nigdy nie mieszkał wspólnie z powodami. Od czasu rozstania z pozwaną tj. od 2020 roku pozwany nie utrzymuje kontaktów z powodami.

Wyrokiem z dnia 19 maja 2022 r. Sąd Rejonowy w Pile uznał oskarżonego R. S. (1) za winnego tego, że w dniu 7 października 2020 r. w P. naruszył nietykalność cielesną K. Ł. w ten sposób, że szarpał ją za ręce i uderzył w twarz tj. czyn z art. 217 § 1 k.k.

/wyrok Sądu Rejonowego w Pile, II Wydziału Karnego z dnia 19 maja 2022r., sygnatura akt II K 507/21 (k. 210-211)/

Powodowie nadal samodzielnie prowadzą gospodarstwo rolne. Powodowie uprawiają zboża i kukurydzę oraz hodują bydło.

/dowody: przesłuchanie świadka R. S. (2) (k. 115-116), przesłuchanie świadka J. S. (k. 120-122), przesłuchanie świadka R. C. (1) (k. 124-125), przesłuchanie świadka B. C. (k. 128-129), przesłuchanie świadka R. S. (3) (k. 145), przesłuchanie świadka S. G. (k. 160-162), przesłuchanie świadka E. F. (k. 164-166), przesłuchanie świadka K. F. (k. 169-174), przesłuchanie powódki K. Ł. (k. 201-203), przesłuchanie powoda J. Ł. (k. 203), przesłuchanie pozwanego R. S. (1) (k. 203-204), przesłuchanie pozwanej M. S. (k. 220-221)/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o następującą ocenę dowodów.

Za wiarygodne należało uznać dokumenty znajdujące się w aktach sprawy, gdyż ich wiarygodność i moc dowodowa, nie były kwestionowane w toku postępowania.

Świadkowie R. S. (2), J. S., R. C. (1) i B. C. twierdzili, że pomagali w pracach na gospodarstwie rolnym (...), na prośbę pozwanego R. S. (1).

Sąd nie dał wiary zeznaniom wyżej wymienionych świadków. Wskazać należy, że R. S. (2) i J. S. są rodzicami pozwanego R. S. (1). Natomiast dla Państwa R. C. (2) i B. C. pozwany R. S. (1) jest siostrzeńcem.

Zdaniem Sądu relacje rodzinne miały wpływ na treść zeznań świadków. Materiał dowodowy zgromadzony w aktach sprawy nie potwierdził twierdzeń świadków, jakoby pomagali w prowadzeniu gospodarstwa rolnego (...).

Natomiast świadkowie S. G., E. F. i K. F. stanowczo zaprzeczyli jakoby pozwany R. S. (1) oraz świadkowie R. S. (2), J. S., R. C. (1) i B. C. w jakikolwiek sposób pomagali w prowadzeniu gospodarstwa rolnego (...).

Sąd uznał zeznania świadków S. G., E. F., K. F. za wiarygodne i zgodne z resztą materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy. Świadkowie są osobami obcymi dla stron, nie miały więc interesu w składaniu zeznań nastawionych na dobro którejkolwiek strony procesu. Świadkowie znają powodów od wielu lat i pomagają w pracach sezonowych w gospodarstwie rolnym powodów. Świadkowie stanowczo zaprzeczyli, jakoby pozwany R. S. (1) lub członkowie jego rodziny pomagali w pracach gospodarskich.

Co więcej świadek E. F. wskazał wprost, że nie zna świadków wnioskowanych przez pozwanego i nigdy ich nie widział. Również świadek K. F. wskazał, że nie zna R. S. (1), nigdy go nie widział.

Tym samym zeznania świadków S. G., E. F. i K. F., czynią niewiarygodnymi zeznania świadków R. S. (2), J. S., R. C. (1) i B. C..

W niniejszej sprawie strony postępowania pozostają w silnym konflikcie. Przy ocenie wiarygodności wyjaśnień stron na uwadze należało mieć, że pozwani R. S. (1) i M. S. są w trakcie postępowania rozwodowego, co miało znaczący wpływ na relacje pozwanego R. S. (1) z powodami - byłymi teściami, jak i z pozwaną - M. S.. Zważyć również należy, że również pozwana M. S. w chwili obecnej nie utrzymuje kontaktów z powodami.

Odnosząc się do powyższych okoliczności jak i treści zeznań stron oraz zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, Sąd uznał za wiarygodne zeznania powodów K. Ł. i J. Ł., jak i pozwanej M. S., natomiast odmówił wiarygodności zeznaniom pozwanego R. S. (1).

Powódka K. Ł. zeznawała w sposób wiarygodny i zgodny z resztą materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy. Powódka wskazała, że po zawarciu umowy dożywocia, nic nie zmieniło się w życiu stron - powodowie nadal samodzielnie prowadzili gospodarstwo rolne. Pozwani nie interesowali się gospodarstwem rolnym, nie pomagali w jego prowadzeniu. Pozwana udzieliła powódce upoważnienia do dostępu do konta bankowego, na którym znajdowały się dochody z prowadzenia gospodarstwa rolnego. W maju 2022r. pozwana wycofała udzielone pełnomocnictwo i tym

samym zablokowała powodom dostęp do pieniędzy uzyskanych z prowadzenia gospodarstwa. Obecnie powodowie nie utrzymują kontaktu z pozwaną.

Powód J. Ł. zeznawał w sposób wiarygodny. Powód wskazał, że pozwani nigdy nie mieszkali, ani nie pracowali na gospodarstwie w W.. Pozwany nigdy nie interesował się sprawami gospodarstwa.

Pozwana M. S., pomimo tego, że w chwili obecnej nie utrzymuje kontaktów z powodami i pozostaje z nimi w konflikcie, zeznawała w sposób wiarygodny, spójny, logiczny i zgodny z resztą materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy. Zdaniem Sądu relacje rodzinne pozwanej z powodami nie miały wpływu na treść zeznań pozwanej. Pozwana wskazała, że zarówno ona jak i pozwany R. S. (1) nigdy nie pomagali w wprowadzeniu gospodarstwa rolnego powodów. Pozwani nie mieli w planach przeprowadzenia się do W. i prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Sąd odmówił wiary zeznaniom pozwanego. Twierdzenia pozwanego nie zostały poparte żadnymi dowodami, a wręcz są sprzeczne ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. Tym samym uznać należało, że pozwany nie udowodnił swoich twierdzeń w żadnym zakresie.

Za niewiarygodne Sąd uznał twierdzenia pozwanego, jakoby w 2017 roku „pozwany zamierzał się zwolnić i zająć się prowadzeniem gospodarstwa rolnego”. Powyższym twierdzeniom pozwanego, zaprzeczyła stanowczo pozwana, która wskazała, że w czasie trwania małżeństwa stron, strony nigdy nie planowały przeprowadzki do W. i prowadzenia gospodarstwa rolnego. Ponadto pozwani w 2017 roku zakupili mieszkanie na kredyt w P., czego z pewnością by nie zrobili, gdyby planowali zmianę miejsca zamieszkania.

Kolejno pozwany nie udowodnił, że pomagał w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Powodowie jak i pozwana zaprzeczyli, jakoby pozwany wykonywał jakiekolwiek prace w gospodarstwie rolnym. Przesłuchani w sprawie świadkowie, pomagający sezonowo w pracach rolnych, nigdy nie widzieli pozwanego w czasie prac rolnych, a nawet nie znają go osobiście.

W piśmie z dnia 8 listopada 2021 r. pozwany szczegółowo wyliczył szereg prac, których miał dokonać w gospodarstwie rolnym. Pozwany w żaden sposób nie udowodnił, że prace takie rzeczywiście miały miejsce i były wykonywane przez pozwanego.

W odpowiedzi na twierdzenia pozwanego, powodowie wskazali min., że założenie wody i poidel w oborach miało miejsce w 1977 roku, budynki zostały odmalowane w 2014 roku, staw został wykopany w 1998 roku, kukurydza jest siana i zbierana przez firmę zewnętrzną, sprzęty takie jak śrutownik, opryskiwacz zakupione zostały w latach 2003-2006, remont domu miał miejsce w 1996 roku.

Tym samym powodowie wykazali, że wbrew twierdzeniom pozwanego, prace powyższe zostały wykonane przez firmy zewnętrzne lub przez samych powodów z ich środków finansowych, albowiem prace te zostały wykonane przed zawarciem umowy o dożywocie (2015r.), a w dłuższej mierze jeszcze przed zawarciem małżeństwa przez pozwanych (2008r.).

Tym samym pozwany w żaden sposób nie udowodnił, że wykonywał prace na gospodarstwie w W. wskazane przez niego w piśmie z dnia 8 listopada 2021 r.

Sąd zważył, co następuje:

Umowa o dożywocie jest umową nazwaną uregulowaną w art. 908–916 k.c. Przez umowę o dożywocie właściciel nieruchomości zobowiązuje się przenieść jej własność na nabywcę, nabywca zaś zobowiązuje się zapewnić zbywcy lub osobie mu bliskiej, lub też zbywcy i osobie bliskiej dożywnie utrzymanie (art. 908 k.c.).

Zawarta pomiędzy stronami dnia w dniu 2 czerwca 2015 r. przed notariuszem umowa spełniała warunki umowy o dożywocie, albowiem na mocy tej umowy powodowie przenieśli na rzecz pozwanych własność nieruchomości rolnej zabudowanej położonej w W., dla której Sąd Rejonowy w Złotowie, Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi

księgę wieczystą pod numerem (...), a pozwani zobowiązali się przyjąć powodów jako domowników, dostarczać im wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, zapewnić im odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie oraz sprawić powodom własnym kosztem pogrzeb odpowiadający zwyczajom miejscowym.

Stosownie do treści art. 913 § 1 k.c. jeżeli z jakichkolwiek powodów wytworzą się między dożywotnikiem a zobowiązanym takie stosunki, że nie można wymagać od stron, żeby pozostawały nadal w bezpośredniej ze sobą styczności, sąd na żądanie jednej z nich zamieni wszystkie lub niektóre uprawnienia objęte treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę odpowiadającą wartości tych uprawnień. W wypadkach wyjątkowych sąd może na żądanie zobowiązanego lub dożywotnika, jeżeli dożywotnik jest zbywcą nieruchomości, rozwiązać umowę o dożywocie.

Do cech charakteryzujących umowę dożywocia należy zaliczyć ryzyko polegające na prawdopodobieństwie takich zachowań stron w przyszłości, które nie były oczekiwane, ani nie są pożądane. Prawdopodobieństwo wystąpienia sytuacji konfliktowych skłoniło ustawodawcę do dopuszczenia sądowej ingerencji w treść umowy, przybierającej postać zmiany uprawnień dożywotnika na rentę. Oprócz tego, w przypadkach wyjątkowych dopuszczalne jest sądowe rozwiązanie umowy o dożywoci

W niniejszej sprawie powodowie nie domagali się zmiany uprawnień dożywotników na rentę, lecz rozwiązania umowy o dożywocie. Pozwana M. S. przychyliła się do żądania stron. Natomiast pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości.

Zdaniem Sądu, powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Rozstrzygnięcie kwestii, czy zachodzą w danym przypadku wyjątkowe okoliczności, stanowiące według przepisu art. 913 § 2 k.c. podstawę do rozwiązania umowy o dożywocie podlega każdorazowo ocenie sądu na tle konkretnych okoliczności faktycznych, przy czym wyjątkowość wypadku, o jakim mowa w art. 913 § 2 k.c. nie może sprowadzać się tylko do drastycznych przejawów uniemożliwiających bezpośrednią styczność stron umowy. Ocena, czy zachodzi wyjątkowość przewidziana w tym przepisie, należy do Sądu rozpoznającego sprawę o rozwiązanie dożywocia, który musi każdorazowo brać pod uwagę interesy obu stron, w tym także interesy ekonomiczne.

Rozwiązanie umowy jest aktualne przede wszystkim wtedy, gdy zamiana na rentę nie prowadzi do właściwego rezultatu oraz gdy jest ono ekonomicznie uzasadnione.

W wyroku z dnia z 13 kwietnia 2005 r., sygn. akt IV CK 645/04 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że wyjątkowość wypadku, o jakim mowa w art. 913 § 2 k.c. nie może sprowadzać się tylko do drastycznych przejawów uniemożliwiających bezpośrednią styczność stron umowy. Taki wypadek może zaistnieć także wtedy, jeżeli zobowiązany z umowy dożywocia nie zajmuje się otrzymaną nieruchomością i pozostawia dożywotników bez opieki i bez świadczeń, których zakres określa umowa. Sąd Najwyższy, zaznaczył, że nie bez znaczenia jest także gospodarczy sens umowy, jakim jest przekazanie gospodarstwa rolnego następcy. Jeżeli bowiem opuszczenie gospodarstwa jest trwałe i następca nie zamierza podejmować w nim pracy, ani też w żaden sposób wypełniać obowiązków określonych umową, to społeczny i gospodarczy sens takiej umowy w istocie nie istnieje, a to również powinno wpływać na ocenę "wyjątkowości wypadku" z art. 913 § 2 k.c.

Zdaniem Sądu z taką sytuacją mamy do czynienia w tej sprawie. Pozwany nigdy nie mieszkał w przekazanym mu gospodarstwie rolnym i wbrew swoim twierdzeniom nie wykazał, że kiedykolwiek chciał w nim zamieszkać. Pozwany nie zajmował się gospodarstwem rolnym, nie wykonywał w nim żadnych prac. Podobnie ma się rzecz z pozwaną, z tym wyjątkiem, że M. S. krótko mieszkała z rodzicami. Również ona w gospodarstwie rolnym nigdy nie pracowała. Pozwani nie interesują się powodami i nadal nie wykonują obowiązków wynikających z umowy dożywocia. Nic nie wskazuje na to, że w przyszłości będą te obowiązki wykonywać.

Powodowie prowadzą gospodarstwo rolne, co jednak, wobec braku tytułu własności, jest utrudnione, chociażby z uwagi na wycofanie pełnomocnictwa bankowego udzielonego przez pozwaną powódce.

Powodowie na co dzień borykają się z konsekwencjami zaistniałego stanu rzeczy, pozwani natomiast w ogóle nie przejawiają zainteresowania ani prowadzeniem gospodarstwa, ani losem powodów, ich stanem zdrowia i ogólnie ich sytuacją bytową. W związku z tym uznać należało, że gospodarczy sens umowy dożywocia w tej chwili nie istnieje.

W związku z powyższym, w punkcie pierwszym wyroku Sąd rozwiązał umowę o dożywocie zawartą w formie aktu notarialnego przez J. Ł. i K. Ł. z M. S. i R. S. (1) w dniu 2 czerwca 2015r. przed notariuszem P. W. w Kancelarii Notarialnej w W., Repetytorium A numer (...).

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c.

Zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu).

W związku z powyższym Sąd w punkcie drugim wyroku zasądził od pozwanego R. S. (1) na rzecz powodów 11.000 zł tytułem opłaty od pozwu i 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

W punkcie trzecim wyroku Sąd nie obciążył pozwanego R. S. (1) kosztami procesu w pozostałej części.

Zgodnie z art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Kodeks nie precyzuje, jakie kryteria muszą być spełnione dla przyjęcia w danej sprawie, że zachodzą okoliczności objęte sformułowaniem "w wypadkach szczególnie uzasadnionych". W orzecznictwie wskazuje się, że chodzi o takie sytuacje, które wskazują, że ponoszenie kosztów pozostawało w sprzeczności z powszechnym odczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego.

Zdaniem Sądu powyższe przepisy znajdują zastosowanie do pozwanej M. S.. Pozwana uznała powództwo przy pierwszej czynności postępowania, nie zmierzała do przedłużania sprawy. Ponadto pozwana zajmuje się w chwili obecnej małym (kilkumiesięcznym) dzieckiem, w związku z czym nie posiada środków finansowych na pokrycie kosztów procesu.

W związku z powyższy, w punkcie czwartym wyroku Sąd nie obciążył pozwanej M. S. kosztami procesu.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie przytoczonych przepisów prawa, orzeczono jak w sentencji wyroku.

Jacek Grudziński